

Czym jest spis?

Spis ludności to – jak podaje Encyklopedia PWN – podstawowe badanie i źródło danych z zakresu statystyki ludności, które ma na celu zebranie informacji o jej stanie i strukturze wg ustalonych cech demograficznych i społeczno-zawodowych, w oznaczonym momencie, na określonym terytorium.

Spisy realizowane są zgodnie z zaleceniami i standardami organizacji międzynarodowych, jak UE i ONZ, co umożliwia dokonywanie porównań międzynarodowych. Zgodnie z Art. 4 Rozporządzenia (WE) Nr 763/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9.07.2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań, państwa członkowskie UE zobligowane są do zbierania danych statystycznych. Warto zaznaczyć, że dotacje unijne oraz liczba miejsc w Parlamencie Europejskim przyznawane są m.in. w zależności od liczby mieszkańców danego kraju, opracowanej na podstawie spisów ludności.

Spisy powszechne to czas, kiedy państwo, zadając obywatelom kilka pytań, stara się zdiagnozować: „ilu nas jest”, „kim jesteśmy” i „jak żyjemy”. Spisy powszechne obejmują całą populację ludności i mieszkań (w przypadku narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań) lub gospodarstw rolnych (w przypadku powszechnego spisu rolnego). Oznacza to, że dane uzyskiwane w wyniku spisu powszechnego pochodzą od wszystkich obywateli. Co istotne, w przypadku wielu cech demograficzno-społecznych, jak np. wyznanie, narodowość czy stopień niepełnosprawności, spisy powszechne są dla państwa jedynym źródłem danych.

Uzyskane podczas spisu powszechnego dane indywidualne są opracowywane i przedstawiane w postaci agregatów danych o różnych przekrojach i na różnych poziomach podziału terytorialnego i administracyjnego kraju. Wyniki spisu umożliwiają analizę i ocenę zróżnicowania przemian demograficznych i społecznych w dowolnych przekrojach. Na ich podstawie rząd podejmuje najważniejsze decyzje gospodarcze i społeczne na kolejne lata.

Powszechny spis ludności powinien spełniać trzy warunki: powszechności (obejmować całą ludność), jednoczesności (musi być przeprowadzony w określonym czasie), imienności (każda osoba ma zostać spisana z imienia i nazwiska). Dodatkowo w Polsce stosuje się zasady periodyczności (spisy odbywają się wg zaleceń ONZ co 10 lat) oraz bezpośredniości (odpowiedzi na pytania spisowe udziela bezpośrednio osoba spisywana, w wyjątkowych sytuacjach jej najbliżsi domownicy).

Dane spisowe służą do konstruowania operatów losowania dla reprezentacyjnych badań społecznych, dlatego też tak ważne jest posiadanie przez GUS aktualnego operatu (wykazu mieszkań i budynków), będącego podstawą do losowania prób do badań przeprowadzanych w okresach między spisowych. Dodatkowo, prowadzone przez statystykę publiczną coroczne badania bilansowe weryfikowane są wynikami spisów.

O obowiązku spisowym

Dane od osób fizycznych objętych spisem powszechnym są zbierane metodą samospisu internetowego. Każdy mieszkaniec Polski jest zobowiązany samodzielnie przeprowadzić samospis, polegający na weryfikacji, aktualizacji i uzupełnieniu danych o respondencie, zamieszczonych w formularzu spisowym.

Samospis internetowy będzie przeprowadzany od 1 kwietnia 2021 r. do 30 czerwca 2021 r.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach kiedy osoba objęta spisem powszechnym nie może dopełnić obowiązku samospisu przez Internet, dane są zbierane metodami:

- wywiadu telefonicznego przeprowadzanego przez rachmistrza spisowego, który wprowadza dane uzyskane od respondenta do formularza spisowego,
- wywiadu bezpośredniego, przeprowadzanego przez rachmistrza spisowego przy pomocy urządzenia mobilnego wyposażonego w oprogramowanie dedykowane do przeprowadzenia spisu

Obydwie metody polegają na weryfikacji, aktualizacji i uzupełnieniu danych dotyczących osoby spisywane w formularzu spisowym.

Udział w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2021 jest obowiązkowy. Odmowa udziału w spisie powszechnym wiąże się z możliwością nałożenia kary grzywny, co jest ujęte w art. 57 ustawy o statystyce publicznej.

A co by było, gdyby GUS przestał realizować spisy powszechne?

Wicie, że to właśnie w spisach powszechnych ludności i mieszkań, realizowanych co 10 lat, zbierane są informacje o miejscu zamieszkania (nie zameldowania), informacje o wieku danej osoby czy jej statusie na rynku pracy? Te podstawowe informacje na temat ludności stanowią dla Głównego Urzędu Statystycznego jedne z najważniejszych danych.

Aby przybliżyć skalę wykorzystania danych przez inne resorty, administrację samorządową czy biznes poniżej prezentujemy przykłady wykorzystania naszych statystyk.

Przyjrzyjmy się zatem poszczególnym ministerstwom, instytucjom i innym podmiotom, które na wynikach spisów opierają swoje decyzje i strategiczne plany rozwojowe.

1. Ministerstwo Finansów oblicza kwoty dotacji dla poszczególnych gmin według liczebności populacji. Musi znać stan i strukturę ludności oraz rozkład przestrzenny populacji.
2. Statystyki przygotowywane przez GUS są wyznacznikami dla tworzenia budżetu jednostek samorządu terytorialnego.
3. Ponadto wspierają one działania analityczne realizowane przez Narodowy Bank Polski określające sytuację w sferze stabilności finansowej kraju.
4. Ministerstwo Edukacji Narodowej kształtuje politykę w zakresie oświaty bazując na strukturze demograficznej ludności, liczbie i wieku dzieci.
5. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju planuje zagospodarowanie przestrzenne regionu, znając strukturę wiekową, zawodową, itp. ludności.
6. Ministerstwo Zdrowia planuje środki na ochronę zdrowia w poszczególnych regionach Polski.

7. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi planuje politykę żywnościową w oparciu o dane nt. pogłowia i struktury terytorialnej zwierząt gospodarskich w chowie oraz trendów w hodowli tych zwierząt, a także struktury zasiewów upraw rolnych. Dane dla poziomu gmin umożliwiają realizację programów i strategii krajowych w obszarze rolnictwa i obszarów wiejskich.
8. Minister właściwy ds. budownictwa realizuje zadania państwa polegające na zaspokojeniu potrzeby mieszkalnictwa, co jest zapisane w Narodowym Programie Mieszkaniowym (NPM). Do celów NPM należą: poprawa warunków mieszkaniowych społeczeństwa, stan techniczny zasobów mieszkaniowych oraz zwiększenie efektywności energetycznej, a także zwiększenie dostępu do mieszkań dla osób o dochodach uniemożliwiających obecnie nabycie lub wynajęcie mieszkania na zasadach komercyjnych.
9. Gminy wiejskie korzystają z wyników spisów w zakresie obliczania wskaźników zwodociągowania i skanalizowania, stanowiących jedno z kryteriów przyznawania im pomocy finansowej na operacje typu „Gospodarka wodno-ściekowa”.
10. Przedsiębiorcy sporządzają biznes plany na podstawie informacji, których podstawą są wyniki spisów powszechnych. Ponadto ci, którzy ubiegają się o dotacje z funduszy europejskich w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), wykorzystują informacje statystyczne konieczne do złożenia wniosków i sporządzenia studiów wykonalności projektów.
11. Inwestorzy polscy i zagraniczni poszukują nowych rynków dla rozwoju firm. W tym celu analizują szczegółowo dane statystyczne pochodzące ze spisów na poziomie lokalnym. Chcą się przekonać, czy w poszczególnych regionach pozyskają odpowiednią kadrę pracowników.
12. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań jest jedynym rzetelnym i pełnym badaniem badającym strukturę wyznaniową i etniczną kraju. Dzięki niemu można trafnie oszacować liczebność diaspor wyznaniowych oraz mniejszości etnicznych i narodowych zamieszkujących terytorium RP, jak też tworzyć programy wsparcia wychodzących naprzeciw potrzebom niniejszych grup.
13. Główny Urząd Statystyczny również wykorzystuje wyniki spisów powszechnych. Na ich podstawie opracowuje bilanse stanu i struktury ludności w okresach między spisowych. Na podstawie spisów powszechnych aktualizowany jest wykaz podmiotów podlegających obserwacji statystycznej, stanowiący jednocześnie operat do badań reprezentacyjnych. Dzięki temu, przy losowaniu próby badania, skutkuje ona wysoką jakością wyników badań i szacunków wyprowadzonych na jej podstawie.
14. Polska jako członek Unii Europejskiej korzysta z dotacji unijnych, które przyznawane są m.in. w oparciu o wielkość kraju i liczebność mieszkańców, określoną wynikami ostatniego spisu.
15. Liczba miejsc w Parlamencie Europejskim związana jest z wielkością populacji, zgodnie z zasadą proporcjonalnej reprezentacji.

GUS jest częścią międzynarodowej społeczności statystyków. Jesteśmy dumni z naszych osiągnięć krajowych i chcemy je nadal rozwijać. Przeprowadzanie spisów wpływa korzystnie na postrzeganie Polski na arenie międzynarodowej jako kraju wiarygodnego, o dużym znaczeniu.

Po realizacji spisów w latach 2010/2011 Polska weszła do ścisłego grona krajów uważanych za przodujące w dziedzinie produkcji oficjalnych statystyk.

W 2020 r. polska statystyka publiczna uplasowała się na 2. miejscu na świecie, a pośród państw Europy Wschodniej na 1. miejscu, w prestiżowym rankingu Open Data Inventory (ODIN), który ocenia zakres (kompletność) i otwartość danych na stronach internetowych krajowych urzędów statystycznych.

Adres źródłowy: <https://www.koszalin.pl/pl/page/czym-jest-spis?language=pl>